

EĞİTİM BİLİMLERİ ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRENİM GÖRDÜKLERİ BÖLÜME YÖNELİK TUTUMLARI

Hülya Pehlivan*

ABSTRACT : Attitudes, for certain objects, situations, associations, content or for other people are learned tendencies. These attitudes might be accepted or opposed. Researches done in this field have indicated that the attitudes of a person towards the material to be learned, teacher and subject area has affected school achievement. Because of this, the main purpose of this study is to find out the attitudes of the students towards their departments, courses, teachers and friends.

This study is a descriptive research. The sample of the study included 246 students studying at the Department of Educational Sciences, Hacettepe University. An attitude scale that consists four subscales utilized in the study.

Findings have shown that there was no statistically significant difference between first and fourth grades of both (EPÖ)¹ and (EÖD)² students related to four of subscales. However, there was statistically significant differences between first and fourth year of (EPH)³ students for all of the sub-scales. There also found a statistically significant difference between first and fourth grade (EYTPE)⁴ students related to sub-scale of "attitudes towards the courses".

KEY WORDS: Attitude, Measurement of attitudes.

ÖZET : Tutumlar, belli objelere, durumlara, kurumlara içeriğe veya diğer insanlara karşı öğrenilen eğilimlerdir. Tutumlar karşı olma ya da ondan yana olmayı içerirler. Bu alanda yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre, kişinin öğrenilecek materyale, öğretmene ve konu alanına karşı tutumu okul başarısını etkilemektedir. Bunun için bu araştırmanın amacı, öğrencilerin bölümlerine derslerine, öğretmenlerine ve arkadaşlarına karşı tutumlarını ortaya koymaktır.

Bu araştırma betimsel niteliktedir. Örneklemi H.Ü. Eğitim Bilimleri Bölümü'nde öğrenim gören 246 öğrenci oluşturmaktadır. Tutum ölçeği, dört alt ölçekten oluşturulmuştur.

Elde edilen bulgulara göre, (EPÖ)¹, (EÖD)² birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerin tüm alt ölçeklerden aldıkları puan bakımından fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bununla beraber (EPH)³ birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin tüm alt ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (EYTPE)⁴ birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri icrasından ise sadece derslere karşı tutum alt ölçeğine ilişkin fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Tutumlar, tutumların ölçülmesi.

1. BÖLÜM

1.1. Giriş

"Tutumlar, belli objelere, durumlara, kurumlara içeriğe veya diğer insanlara karşı öğrenilen eğilimlerdir [1]. Bu anlamıyla tutumun, bireyin psikolojik objeye ilişkin davranış, düşünce ve duygularına yön verme, o durum, nesne, kişi vb. karşı veya ondan yana olma durumunu içerdiği söylenebilir. Tolan, İsen ve Batmaz 'a göre "tutumlar psikolojik bir düşünsel oluşum içerisinde ve toplumsal değer, norm ve ilişkilerin etkisiyle oluşur"[2].

Tutumlar sosyal ve psikolojik öğeleri içermesi nedeniyle genellikle sosyal psikolojinin inceleme konusu olmuştur. Ancak, son yıllarda eğitimle ilgili araştırmalar, bireyin öğrenilecek materyale, öğretmene, öğrenim gördüğü konu alanına yönelik tutumlarının okul başarılarını etkilediğini ortaya koymaktadır. Bloom ve Özçelik[3]'e göre duyuşsal giriş özelliklerinin öğrenme düzeyine etkisi, normal okul durumlarında görülen öğrenme düzeyi farklılıklarının yaklaşık dörtte birini açıklayabilecek kadardır. Bu açıklama, günümüz okul koşullarında, öğrencilerin olumlu duyuşsal özelliklere sahip kılınmasının, öğrenme düzeylerindeki farklılığın ölçüsü olan varyansın dörtte bire yakın bir bölümü ortadan kaldırılabileceğini ortaya koymaktadır.

Kişinin bilişsel giriş davranışlarında önemli eksikliklerin bulunmaması halinde, özellikle daha ileri yaş ve üst sınıflarda öğrenmenin büyük ölçüde duyuşsal giriş özelliklerinin kontrolünde olması beklenir. Tutum, belli bir objeye veya duruma yönelik o ana kadar geçirilen yaşantıların bir özeti olarak ele alınırsa, bu durumda belli bir obje veya duruma yönelik olumsuz yaşantılar geçirmiş olanların, o obje veya nesneye yönelik olumsuz bir tutuma;

1. EPÖ : Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı.
2. EÖD : Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı.
3. EPH : Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı.
4. EYTPE : Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı.

(*) Araştırmada kullanılan ölçek araştırmacıda mevcuttur.

* Arş. Gör. Hülya Pehlivan, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitimde Program Geliştirme Anabilim Dalı.

olumlu yaşantılar geçirmiş olanların ise olumlu tutuma sahip olması beklenir.

Özçelik[3]'e göre, okul veya öğrenme gibi bir ders veya konudan daha geniş bir hedefe genellenmiş olan tutum, daha kararlı hale gelmekte ve dolayısıyla dış etkilerle değişikliğe uğratılması da güçleşmektedir. Hatta bazı durumlarda tutumlar, okul ve öğrenmeye yönelik hedeflerden de ileri giderek kişinin kendi kendine yönelik tutumu (özkavramı) haline dönüşmekte ve bu durumda, bu özelliğin dış müdahalelerle değiştirilmesi daha da güç olmaktadır. Tüm bu nedenlerden, her eğitim kurumu öğrencilerinin derse, kuruma, öğretim elemanına, arkadaşlarına vb. yönelik tutumları belirlemeli ve olumsuz bir durum bulunduğu anda değiştirilmesi yönünde çaba sarfetmelidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Eğitim Bilimleri Bölümünde eğitim gören öğrencilerin bölüme, derslere, öğretim elemanlarına ve arkadaşlarına yönelik tutumlarını belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere aşağıdaki soruya yanıt aranmıştır :

1. Eğitim Bilimleri Bölümünde eğitim gören birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin
 - a) Bölüme
 - b) Derslere
 - c) Öğretim elemanlarına
 - d) Arkadaşlarına

yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Bölüm

2.1. Yöntem

Bu araştırma betimsel niteliktedir.

2.1.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu aşağıda gösterilmiştir.

Tablo II. 1. Çalışma Grubu

Bölüm Sınıf	EPÖ	EÖD	EPH	EYTPE	Toplam
1	40	45	31	24	140
4	21	22	35	28	106
Toplam	61	67	66	52	246

2.1.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak kullanılan likert tipi tutum ölçeği araştırmacı tarafından öğrencilerin bölüme, derslere, öğretim elemanlarına ve arkadaşlarına yönelik tutumunu ölçmek üzere dört alt ölçekten oluşturulmuştur. Her bir alt ölçek için öğrencilerin tanımlanan özelliğini ölçen ve eşit sayıda olumlu-olumsuz ifadeyi içeren 116 maddelik ön deneme formu oluşturulmuştur. Ölçek bu haliyle EPÖ 1. ve 4. sınıf ile EÖD 1. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşan 86 kişilik bir gruba uygulanmış ve her bir öğrenciye ait cevap kağıtları bilgisayar ortamına aktarılarak her bir maddenin faktör analizi yapılmış ve her bir maddenin ayıricılık gücü ortaya konmuştur. Ön uygulama sonuçlarına göre hesaplanan ölçekteki alfa güvenilirlik katsayısı 0.60'tır.

Bu işlemlerin ardından her bir maddeyle ilgili sonuçlar tek tek incelenmiş, faktör yükü fazla ve madde ayıricılık gücü yüksek (t) olan maddeler arasında eşit sayıda olumlu ve olumsuz ifade seçilerek uygulamada kullanılan 62 maddelik tutum ölçeği hazırlanmıştır. Bu ölçekteki 1-10 arası maddeler bölüme yönelik, 11-26 arası maddeler derslere yönelik, 27-46 arası maddeler öğretim elemanlarına yönelik, 47-62 arası maddeler ise arkadaşlarına yönelik tutum ölçmektedir. Bu ölçekten alınabilecek en düşük puan 62, en yüksek puan ise 310'dur. Gerçek uygulamada kullanılan bölüme yönelik tutum alt ölçeğinin güvenilirliği 0.75, derslere yönelik tutum alt ölçeğinin 0.74, öğretim elemanlarına yönelik tutum alt ölçeğinin 0.78, arkadaşlarına yönelik tutum alt ölçeğinin 0.85 ve ölçeğin geneline ilişkin güvenilirliği 0.91 olarak bulunmuştur.

2.1.4. Verilerin Toplanması

Hazırlanan tutum ölçeği Eğitim Bilimleri Bölümüne bağlı Anabilim Dallarında (EPÖ, EÖD, EPH, EYTPE) öğrenim gören birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerine 1992-1993 öğretim yılında uygulanmıştır. Uygulama sonucunda cevap kağıtları incelenmiş ve açıklamalara aykırı doldurulan beş cevap kağıdı araştırma kapsamından çıkartılmıştır.

2.1.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi sırasında; güvenilirliği hesaplamak için alfa güvenilirliği katsayısı, kapsam geçerliğini belirlemek için faktör analizi, madde ayıricılık gücünü hesaplamak için t değerleri ve gruplar arası farkın anlamlılığını ortaya koymak için t istatistiğine başvurulmuştur.

3. Bölüm

3.1. Bulgular ve Yorumlar

Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumu

Alt problemde, Eğitim Bilimleri Bölümü'nde eğitim gören birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin a) Bölüme, b) Derslere, c) Öğretim elemanlarına, d) Arkadaşlarına yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır sorusuna yanıt aranmış ve bu alt probleme ilişkin olarak aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo III.1 E.P.Ö. Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Tutum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri.

Sınıf	1. Sınıf (n = 40)		4. Sınıf (n = 21)		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	x	s	x	s		
Bölüme	29.75	6.34	30	7.46	0.13	Önemsiz 0.05
Derslere	47.25	8.94	47	10.45	0.09	Önemsiz 0.05
Öğretim elemanı	59.70	11.80	54.67	13.29	1.46	Önemsiz 0.05
Arkadaşlarına	41.40	9.63	41.74	9.77	1.63	Önemsiz 0.05
Genel	188	28.55	178	33.32	1.17	Önemsiz 0.05

T (59; 05): 2.00

Tablo III.1 incelendiğinde, EPÖ Anabilim Dalı 1. ve 4. sınıf öğrencileri arasında, bölüme, derslere, öğretim elemanlarına ve arkadaşlarına yönelik tutum açısından önemli bir fark bulunmamıştır.

Bu bulgu EPÖ Anabilim Dalı 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin tutum açısından farklılaşmadıklarını göstermektedir. Akman [4] tarafından yapılan bir araştırmada, EPÖ 1.sınıf öğrencilerinin gelecek ve meslek beklentileri yüksek iken, EPÖ 4.sınıf öğrencilerinin gelecek ve meslek beklentilerinde düşmeler olduğu bulunmuştur. Yapılan bu çalışmada da öğrencilerin bölüme yönelik olumlu tutum geliştirdiklerine ilişkin bir kanıt bulunamamıştır.

Tablo III.2 E.Ö.D. Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf öğrencilerinin Tutum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri.

Sınıf	1. Sınıf (n = 45)		4. Sınıf (n = 22)		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	x	s	x	s		
Bölüme	27.91	6.11	28.14	5.51	0.13	Önemsiz 0.05
Derslere	46.62	7.73	44.55	10.29	0.82	Önemsiz 0.05
Öğretim elemanı	61.13	8.03	53.42	13.59	1.02	Önemsiz 0.05
Arkadaşlarına	51.60	10.37	50.05	7.74	0.60	Önemsiz 0.05
Genel	187.31	23.86	187.04	30.30	0.04	Önemsiz 0.05

T (59; 05): 2.00

Tablo III.2'ye göre, EÖD Anabilim Dalı 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin bölüme, derslere öğretim elemanlarına ve arkadaşlarına yönelik tutumları arasında önemli bir farklılık bulunmaktadır.

Yine Akman [4]'ün araştırmasında EÖD Anabilim Dalı 4. sınıf öğrencilerinin gelecek beklentilerinin düşük olduğu gözlenmiştir. Geleceğe yönelik beklentilerinin düşük olması, öğrencilerin Anabilim Dallarına yönelik olumlu tutum geliştirmesini engelleyebilir. Ayrıca bölümün, derslerin, öğretim elemanlarıyla ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerin öğrencilerde değişme meydana getirici nitelikte olmadığı söylenebilir.

Tablo III.3 E.P.H. Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf öğrencilerinin Tutum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri.

Sınıf	1. Sınıf (n = 31)		4. Sınıf (n = 35)		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	x	s	x	s		
Bölüme	31.48	7.62	38.34	6.86	3.83	Önemli (0.01)
Derslere	42.77	8.63	57.65	7.40	3.76	Önemli (0.01)
Öğretim elemanı	59.87	10.03	71.31	12.35	3.99	Önemli (0.01)
Arkadaşlarına	52.07	10.63	57.39	10.39	2.06	Önemli (0.05)
Genel	186.55	28.75	224.74	30.22	5.26	Önemli (0.01)

T (64; 01): 2.66 T (64.05): 2.00

Tablo III.3 E.P.H. Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf öğrencilerinin Tutum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri.

Sınıf Tutum	1. Sınıf (n=31)		4. Sınıf (n=35)		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	x	s	x	s		
Bölüme	31.48	7.62	38.34	6.86	3.83	Önemli (0.01)
Derslere	42.77	8.63	57.65	7.40	3.76	Önemli (0.01)
Öğretim elemanı	59.87	10.03	71.31	12.35	3.99	Önemli (0.01)
Arkadaşlarına	52.07	10.63	57.39	10.39	2.06	Önemli (0.05)
Genel	186.55	28.75	224.74	30.22	5.26	Önemli (0.01)

T (64; 01) : 2.66 T (64.05) : 2.00

Tablo III. 3'e göre, EPH Anabilim Dalı 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin bölüme, derslere, öğretim elemanlarına yönelik ve genel tutumları arasındaki fark 0.01 düzeyinde önemli iken, arkadaşlarına karşı tutumları 0.05 düzeyinde önemli bulunmuştur. Tablo incelendiğinde, 4. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının 1. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Elde edilen bulgular EPH 4. sınıf öğrencilerinin bölüme, derslere, öğretim elemanlarına ve arkadaşlarına yönelik tutumlarında 1.sınıflara göre önemli farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Erden [5] tarafından yapılan bir araştırmanın bulgularına göre EPH Anabilim Dalı 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin meslekleriyle ilgili beklenti puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. EPH Anabilim Dalı öğrencilerinin sınıf düzeyi yükseldikçe gelecek ve meslek beklentileri de yükselmektedir [4; 5]. Gelecek ve meslek ile ilgili beklentilerin yüksek olması bölüme, derslere, öğretim elemanlarına ve arkadaşlarına yönelik tutumlarını olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir.

Ayrıca uygulanan eğitim programlarının öğrencilerin meslek ve gelecek beklentilerini karşılayıcı nitelikte olması da olumlu yönde tutum değişikliğine neden olmuş olabilir.

Tablo III.4 E.Y.T.P.E Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf öğrencilerinin Tutum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri

Sınıf Tutum	1. Sınıf (n=24)		4. Sınıf (n=28)		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	x	s	x	s		
Bölüme	37.25	5.61	36.94	5.61	0.20	Önemsiz (0.05)
Derslere	49.67	8.32	54.95	6.83	2.47	Önemli (0.05)
Öğretim elemanı	63.92	9.87	61.86	10.20	0.74	Önemsiz (0.05)
Arkadaşlarına	55.33	10.24	57.43	6.94	0.85	Önemsiz (0.05)
Genel	206.17	27.59	211.21	19.01	0.75	Önemsiz (0.05)

T (50; 05) : 2.00

Tablo III.4'de yer alan EYTPE 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin tutumları incelendiğinde, sadece öğrencilerin derslere yönelik tutumlarında 4. sınıflar lehine bir farklılık görülmekte, bölüme, öğretim elemanlarına ve arkadaşlarına yönelik tutumlarında önemli bir farklılık ortaya çıkmamaktadır.

EYTPE öğrencilerinin bu bölümü seçmelerindeki amaç, sahip oldukları öğretmenlik mesleğinde daha iyi bir konuma gelebilmektir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere öğrenciler öğrenim gördükleri Anabilim dalını bilerek, isteyerek seçmişler ve Anabilim Dalına karar vererek gelmişlerdir. Bu nedenle öğrenciler Anabilim Dalı programında yer alan dersleri mesleki gelişimlerinde olumlu bir öğe olarak görmüş olabilirler.

4. Bölüm

4.1. Sonuçlar

Bu çalışmada, Eğitim bilimleri öğrencilerinin sınıflara göre; a) Bölüme, b) Derslere, c) Öğretim Elemanlarına ve d) Bölümdeki arkadaşlarına yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Araştırmada kullanılan tutum ölçeğinin uygun istatistiksel teknikler kullanılarak yapılan analiz sonuçları aşağıda özetlenmiştir:

1. EPÖ Anabilim Dalı 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin bölüme, derslere, öğretim elemanlarına ve arkadaşlarına karşı tutum alt ölçeklerinden aldıkları puanların ortalaması arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

2. EÖD Anabilim Dalı 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin bölüme, derslere, öğretim elemanlarına ve arkadaşlarına yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir farkın bulunduğunu gösteren bir kanıt elde edilememiştir.
3. EPH Anabilim Dalı 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin bölüme, derslere, öğretim elemanlarına ve arkadaşlarına yönelik tutumlarını ölçen alt ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark 4. sınıflar lehine bulunmuştur.
4. EYTPE Anabilim Dalı 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin sadece derslere yönelik tutumları arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuş, bölüme, öğretim elemanlarına ve arkadaşlarına karşı tutumu ölçen alt ölçekler için ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.

4.2. Öneriler

1. Öğrencilerin tutumlarını olumlu hale getirebilmek amacıyla Anabilim Dalları tarafından;
 - a) Öğrenciler, bölüm, bölüm amaçları ve çalışma alanları konusunda bilgilendirilmelidir.
 - b) Ders programları yeniden incelenmeli ve öğrencilerin bölüme karşı olumsuz tutum

geliştirmelerine neden olan dersler varsa, bu derslerle ilgili gerekli önlemler alınmalıdır.

- c) Öğrenci - öğretim elemanı arasındaki etkileşim daha yoğun ve sıcak hale getirilmelidir.
- d) Öğrencileri bölümün ortak amaçlarına hizmet eder hale getirici ve yakın arkadaşlık ilişkileri geliştirici tedbirler alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- [1] Aiken, Lewis, R. (1971) : Psychological testing and Assessment. Boston. 290.
- [2] Tolun, B. ; G. İsen ve V. Batmaz (1985) : Ben ve Toplum. Ankara Teori Yayınları. 259.
- [3] Özçelik, D. A. (1987) : Eğitim Programları ve Öğretim. Ankara Ö.S.Y.M. Eğitim Yayınları. 8 : 112.
- [4] Akman, Y. (1992) : Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Meslek, Evlilik ve Geleceğe Dönük Beklentileri. Ankara. Eğitim Fakültesi Dergisi. 7 : 125-149
- [5] Erden, M. (1989-1990) :Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğrencilerinin Meslekleri ile İlgili Beklentileri. Ankara. Eğitim Fakültesi Dergisi. 4-5 : 93-107 ; 245-257.